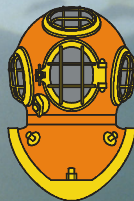
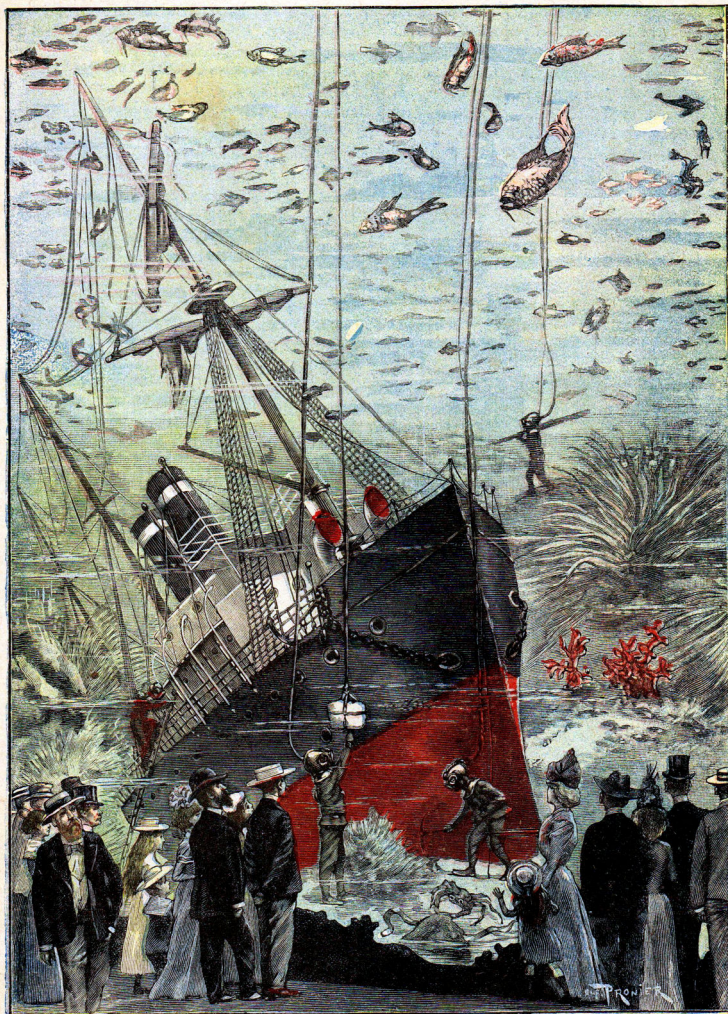

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

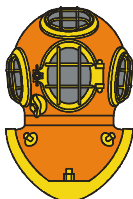

Nr. 81 - 28. årgang 2024

DANS L'AQUARIUM GUILLAUME.

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

ISSN: 1397-6753

Udgivet af:
DYKKEHISTORISK
SELSKAB

Redaktør:
Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
sej@hydrospace.dk

Korrekturlæsning: Finn Linnemann

Artikler, anmeldelser etc. som ønskes optaget i tidsskriftet sendes til ovenstående adresse.

Skrevet materiale bedes så vidt muligt afleveret digitalt og illustrationer som papirkopier, dias eller digitalt.

Oplag: 300 stk.

INDHOLD

Nyt fra selskabet.....	3
AQUARIUM DE PARIS på verdensudstillingen i 1900.....	4
Dykker Axel P. Lund.....	14
Søværnspumpe nr. 19.....	19
Status for Dykkermuseet.....	31
Samlergenet - bøgerne.....	34
Nye medlemmer.....	39
Efterlysninger.....	39
Slopkisten.....	39
Donationer.....	39
Om selskabet.....	40

Forsidebillede:

Aquarium de Paris 1900. Philippe Dammons samling.

**Følg med i selskabets kommende arrangementer på:
www.dykkehistorisk.dk**

Nyt fra selskabet

Niels Bucka Mejlhede

Vi har tidligere skrevet, at vi skulle dykke til Åbent Hus både på Flådestation Korsør og Flådestation Frederikshavn. Desværre er vi blevet oplyst, at disse arrangementer er aflyst pga. manglende økonomi ved forsvaret. Vi har alle hørt om, hvor mange penge, der skal tilgå forsvaret, men reelt er der ikke kommet flere penge til aktiviteter men nok færre i år.

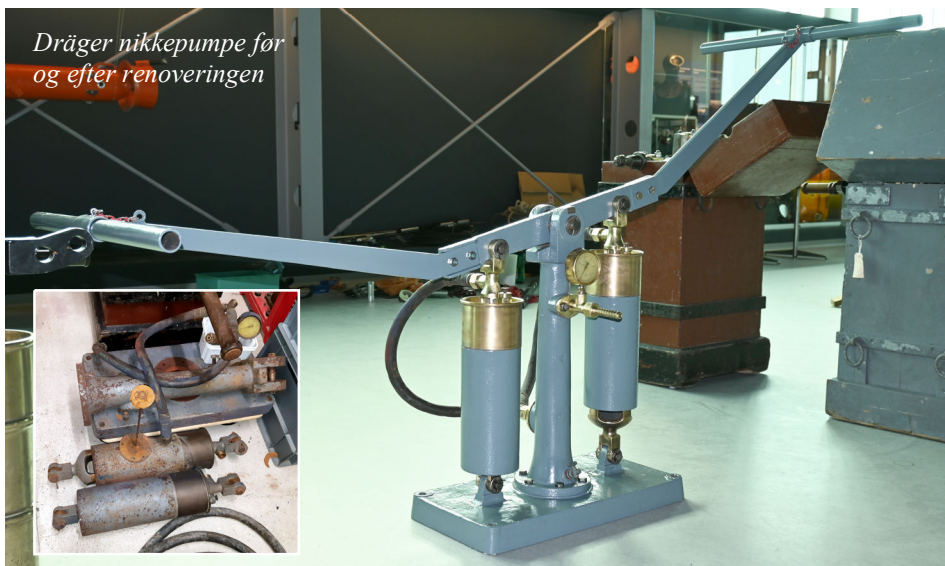
Til gengæld håber vi på at kunne deltage i Kulturnatten på Holmen. Søværnets Dykkertjeneste kan nok ikke deltage, da de heller ikke har økonomi til dette, men hvis vi kan låne faciliteterne, kan vi få en god mulighed for en "Dive-in". Jeg håber der er tilslutning, hvis det lykkedes at få det arrangeret. Arrangementet vil blive lagt på hjemmesiden.

Arbejdet med indretning af dykkermuseet, de andre museer og udstillinger samt øvrige faciliteter i det ny Historisk Maritim Center

i Thyborøn skrider planmæssigt frem og forventes at være fuldført i efteråret.

Der bliver udført et meget stort arbejde fra vores selskab for at få den permanente dykkerudstilling klar i Thyborøn. Det er ikke kun at få genstandene placeret i udstillingen, men også det meget store arbejde med at få pumper og mange andre genstande renoveret og klargjort til at kunne blive præsenteret for publikum. For ikke at forglemme at få genstandene transporteret til Thyborøn.

Indvielse af centret vil ske i foråret 2025. I perioden efter at udstillingerne er færdigbygget og inden indvielsen, vil der være mulighed for forskellige arrangementer i centret, herunder en præsentation og indvielse af dykkermuseet for medlemmerne. Jeg håber vi kan holde vores næste generalforsamling i Thyborøn, men vi får se.

AQUARIUM DE PARIS på verdensudstillingen i 1900

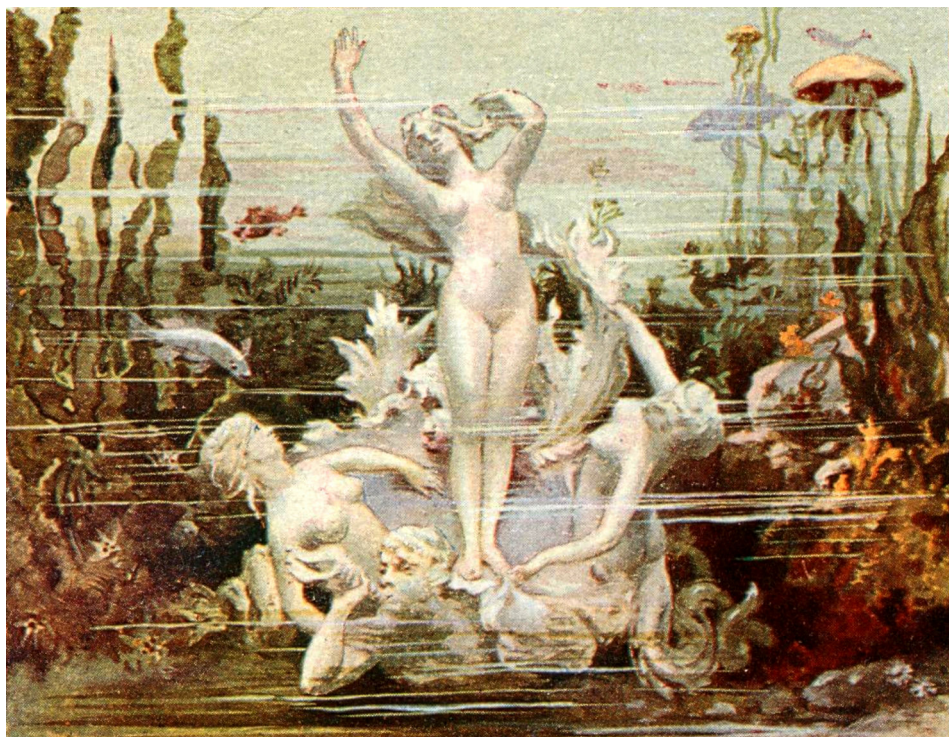
Philippe Damon (Fotos og samling Philippe Damon)

Philippe Damon, der er dykkehistoriker og samler, har skrevet denne interessante artikel om en særlig del af Verdensudstillingen i Paris 1900 – Aquarium de Paris og sendt den til redaktionen. På denne spektakulære udstilling kunne publikum formentlig for første gang se havdyr og dykkere i deres rette element. Udstillingen gav inspiration til illustration af adskillige postkort fra udstillingen,

hvor kunstnerne frit har ekstempereret over bl.a. vrages størrelser.

Philippe Damon har suppleret artiklen med en beskrivelse af det nok så kendte billede "Amour profond", som er tegnet af en af skaberne bag udstillingen Albert Guillaume.

Verdensudstillingen i Paris i 1900 havde mere end 50 millioner besøgende. Blandt

Postkort fra Aquarium de Paris: Amfitrite

Postkort fra Aquarium de Paris: Stævnen af vraget

attraktionerne var "Aquarium de Paris", der var designet af Guillaume-brødrene, og som var revolutionerende for sin tid, fordi der her var saltvandsfisk.

Akvariet havde en kapacitet på omkring 350 kubikmeter. Hovedrummet, der var 25 meter langt og 12 meter bredt, lignede en enorm undervandsgrøtte.

Selv om akvariet så ud til at være een gigantisk tank, var virkeligheden en helt anden. Faktisk bestod det af flere tanke placeret side om side.

Der blev brugt omfattende tekniske ressourcer på at akklimatisere havvandsfiskene. Vandet blev cirkuleret og iltet af maskiner, der blev drevet af trykluft.

Ved indgangen til akvariet var en skulptur af Henri Gauquié med titlen "Amfitrites triumf" nedsænket i en tank fuld af fisk for at tiltrække sig publikums opmærksomhed.

Denne havets gudinde åbnede havets døre for de besøgende.

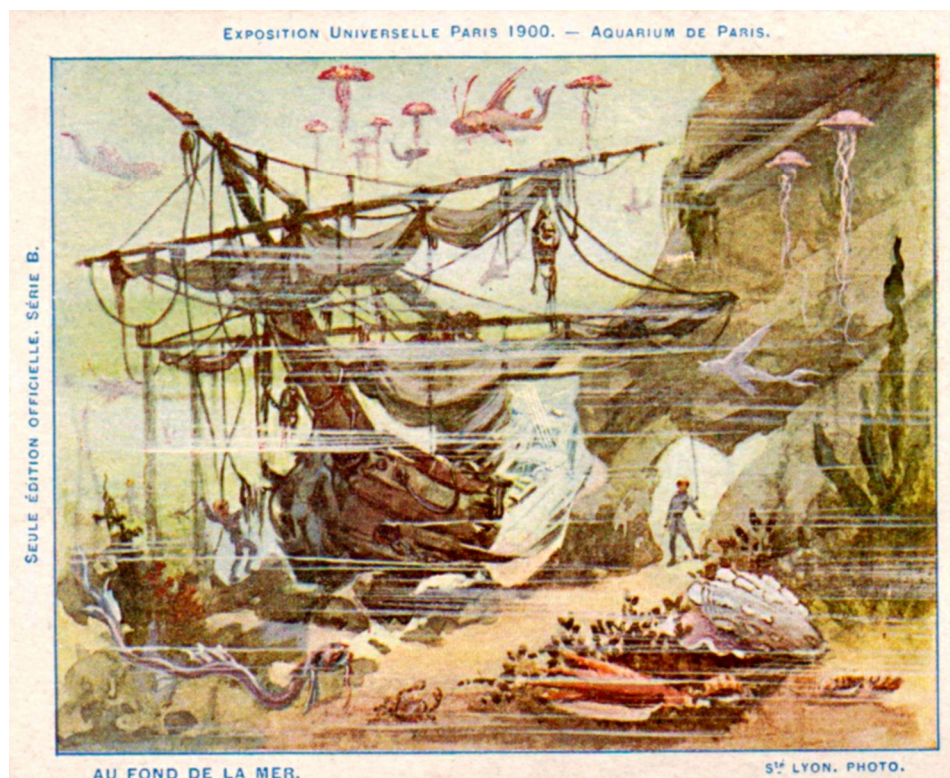
I akvariets store sal blev publikum kastet ned i havets dyb. Det omgivende lys og lyden transporterede dem ind i en ukendt verden. Stævnen af et skibsvrag nåede helt ind i midten af rummet, og skroget strakte sig gennem en af de største tanke. Flere temaer blev dækket under besøget i akvariet.

Ruiner under vandet

Inspirationskilden til denne tank var legenden om Atlantis. Her levede fiskene sammen med nedsænkede søjler og gamle statuer.

De sunkne skibe

I to tanke fik de besøgende indtryk af sunkne skibe, der hvilede på havets bund. Sejlbåden, hvis stævn rakte helt ind i akvariet, lå på bunden af den næststørste tank (70 kubikmeter vand). Vraget var autentisk og var blevet fundet i havnen i Cherbourg. Bløddyr, alger, krebsdyr og fisk af alle slags bragte liv til det sunkne fartøj.

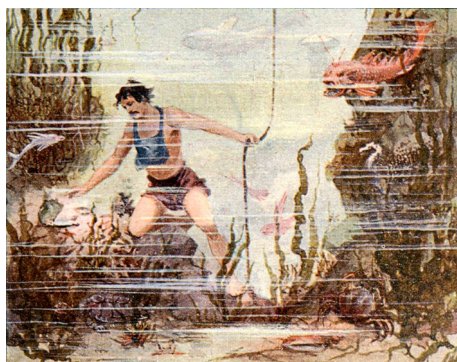
Postkort Aquarium de Paris: Havets bund. Denne illustration viser de meget generøse dimensioner af vraget inde i akvariet.

På visse tidspunkter af dagen kunne de besøgende se flere dykkere dykke i den store tanke, hvor vraget lå. Udstyret med undervandslygter gik de ind i vraget og simulerede bjærgningen af lasten under overvågning af små hajer.

Denne animation fascinerede publikum, som opdagede det hårde arbejde, som "havets arbejdere" udførte.

Søanemoner og vandmænd

Et stort antal forskellige actiniaria (søanemoner) dækkede klipperne og gav de besøgende indtryk af at se et levende blom-

Postkort Aquarium de Paris: Perlefisken

sterbed. Forskellige arter af gopler flød mellem to vandområder.

Pakisen

Polarområdet var inspirationskilden til denne tank. Stalaktitter, der hang ned fra tankens loft, blev badet i lys og afslørede alle spektrets nuancer.

Den undersøiske vulkan

Tanken var dekoreret med basaltsten. Et trick blev brugt til at genskabe lyseffekten fra de flammende gasser, der slipper ud fra undervandsvulkanen.

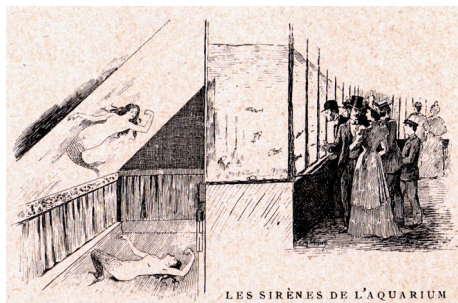
Koralhavet

Denne tank, som var lige så stor som den med sunkne skibe, var befolket af en bred vifte af polypdyr, zoophytes og farvestrålende madreporer, mens fisk og pintadines (perlemusling) fuldendte billedet.

Der var planlagt flere aktiviteter for at overraske de besøgende. Den første var en række fridykninger udført af perlefiskere, som, når de var på bunden af akvariet, skyndte sig at samle pintadiner op. En af disse fiskere blev beskrevet som "amfibisk", fordi han kunne blive på bunden af vandet i 4 minutter!

De yndefulde havfruer i Aquarium de Paris fascinerer publikum. Dette fotografi viser den faktiske størrelse af bassinerne og stævnen af det skibbrudne fartøj i akvariets hovedhal.

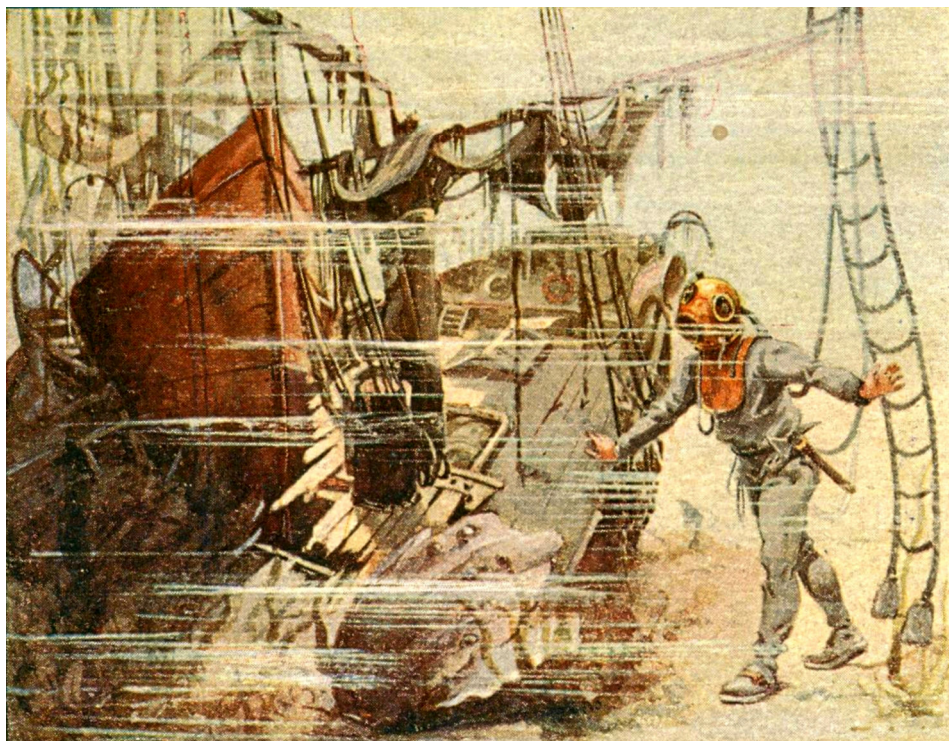
Tegning af havfrue-tricket. Uden for akvariet lavede en kvinde bevægelser, som reflekteredes i et spejl, hvilket gav en illusion om, at hun bevægede sig inde i akvariet.

Den anden animation, som tilføjede et strejf af fortryllelse, viste havfruer. Skønheden hos disse mærkelige "fiskekvinder" fortryllede mere end én besøgende!

Teknikken, der blev brugt til at opnå dette, var et trick. Faktisk blev den optiske illusion muliggjort af et simpelt spejl placeret i en 45-graders vinkel, som reflekterede havfruerne bevægelser. Havfruerne var placeret bag tanken og ... tørre! For at øge de besøgendes opmærksomhed blev de yndefulde havfruers uophørlige ballet desuden ledsaget af fortryllende musik.

Svampene

Denne tank var helliget svampe, og alle de kendte varianter var udstillet.

Postkort Aquarium de Paris: Dykkeren

Original tegning af Albert Guillaume
"Un flirt dans les coulisses de l'Aquarium de Paris" (En flirt bag kulisserne i Paris' akvarium)

Charles Petits udstyr. 3-bolts hjelm, kniv, manchetudtrækker og elektrisk undervandslampe samt erindringsdiplom tildelt Charles Petit på verdensudstillingen i 1900.

Småsten

De fandtes i alle former og størrelser. De besøgende kunne se søheste på alger, der var fastgjort til stenene, og krebsdyr, der kæmpede på bunden.

Dykkerne

Udstyret, der blev brugt til dykningerne, kom fra den franske producent Charles Petit. Han var medlem af optagelseskomiteen på verdensudstillingen i 1900 og havde konkurreret i navigationsklassen og vundet den største pris: Grand Prix.

Konklusion

Paris de Aquarium var en stor succes. Iscenesættelsen, som lignede et rigtigt undervandsshow, gjorde det muligt for de besøgende at bevæge sig fra fantasi til virkelighed. Det er meget sandsynligt, at Jules Vernes science fiction-roman En verdensomsejling under havet, som blev udgivet i 1869, bidrog til denne succes.

Klodpuslespil fra Aquarium de Paris verdensudstillingen i 1900.

Reklamekromo for Suchard Chokolade. På dette billede er dykkerne udstyret med en Rouquayrol-Denayrouze-regulator.

Dette udstyr blev sjældent brugt på det tidspunkt, men fandtes stadig i Charles Petits firmakatalog.

"Amour profond" af Albert GUILLAUME

Albert Guillaume, født i Paris den 14. februar 1873 og død i Faux den 10. august 1942, var en af de mest berømte franske malere, plakatkunstnere og karikaturtegnere i Belle Époque perioden (Den skønne tid 1870-1914). Hans satiriske tegninger blev udgivet i parisiske humoristiske magasiner.

På Parissalonen i 1909 afslørede Albert Guillaume sit værk "Amour profond" for offentligheden. "Amour profond" betyder "Dyb kærlighed".

Albert Guillaume

A. Guillaume Pinxte

Copyright 1909 by Braun, Clément & C^eHél Braun, Clément & Ce

Amour profond

Heliografi af Amour profond fra bogen "Vingt cinq tableaux par Albert Guillaume, Braun, Clément & Cie 1909"

På havets bund sidder en dykker på en klippe og bærer en vellystig havfrue på skødet. Den hække, der sidder fast i sandet, viser, at dykkeren har stoppet sit arbejde for at hellige sig sin smukke velformede erobring.

Havfruens hale, der elegant snor sig om dykkerens ben, er et vidnesbyrd om øjeblikkets sensualitet.

Men en trussel formørker dette idylliske billede. En haj er ved at bide dykkerens luftslange over med sine tænder. Gør krabben ved dykkerens fod et desperat forsøg på at advare ham om den overhængende fare?

Slutningen på historien kendes ikke. Men én ting er sikkert, dette værk illustrerer den umulige kærlighed mellem et menneske og en havfrue.

Det skal bemærkes, at tegningen af dykkerdragten er en kunstners opfattelse; Albert Guillaume var ikke på nogen måde inspireret af en producents katalog.

SALON DE PARIS — ALBERT GUILLAUME Парижский салон
Les Sirenes et l'Esau The Mermaids and the Esau Im Meeressgrund Sireny i Skarv Morskia
Сирены и морскія сокровища

"Havfruerne og vraget" af Albert Guillaume 1913 (Public Domain)

Tegningen til venstre er en lavering (46 cm x 34 cm) fra 1912. Den er en meget tæt kopi af Albert Guillaume's originale værk, men desværre er signaturen ulæselig. Laveringsteknikken beherskes perfekt af denne ukendte kunstner, som fortjener at komme ud af skyggen.

(Lavering består i at bruge en enkelt farve, som fortyndes for at opnå forskellige intensiteter).

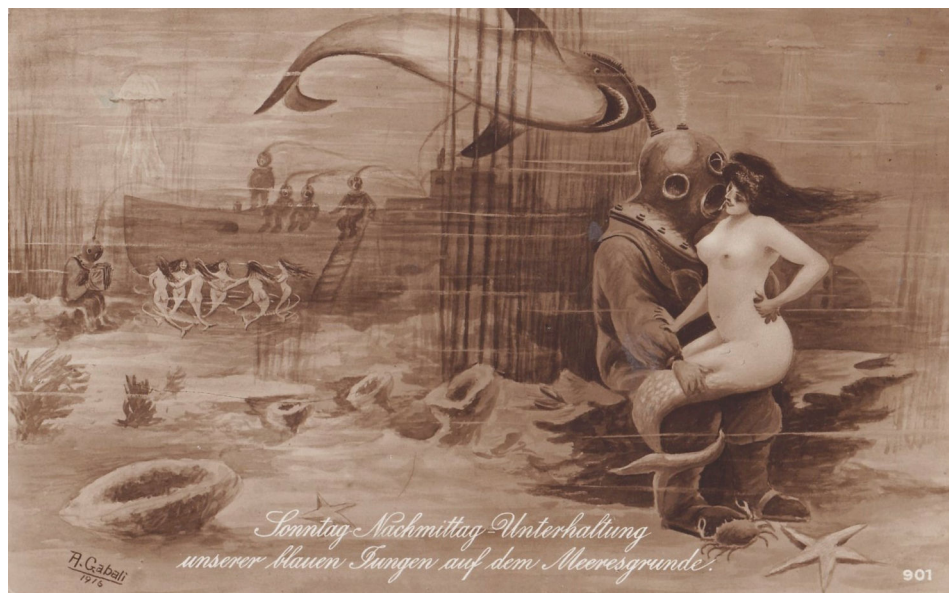
Albert Guillaumes fascination af havfruer stammer sandsynligvis fra hans deltagelse i Verdensudstillingen i 1900, hvor han skabte Aquarium de Paris.

I 1913 præsenterede Albert Guillaume et nyt maleri på salonen for offentligheden "Les sirènes et l'épave". Dette værk viser tre havfruer med ubestridelige forførende kræfter! I forgrunden beundrer en havfrue

sig selv foran et spejl, der er bjærget fra en kiste i et skibsvrag.

Albert Guillaumes "Amour profond" skulle blive en inspirationskilde for andre kunstnere.

"Amour Profond" af Albert Guillaume blev kopieret mange gange og ofte misbrugt. Faktisk gik romantikken i det oprindelige værk tabt med tiden og blev mere humoristisk.

Dette postkort (Public Domain) blev illustreret i 1916 af den tyske maler Alfred Gabali (født i Köln i 1886 og død i New York i 1963). Havfruen og dykkeren er faktisk en kopi af Albert Guillaumes tegning. Parret er dog ikke længere i fokus, da gengivelsen er blevet udvidet. Vi kan se, at romantikken i scenen med den "dybe kærlighed" er blevet nedtonet, og at morsken på bunden af vandet ser ud til at være blevet hovedmotivet. Forestillingen om arbejde eksisterer ikke længere, da dykkerens hakke ikke er at se nogen steder.

Fire dykkere sidder på et skibsvrag og ser på de syv havfruer, der går deres runder til lyden af en harmonika spillet af "dykker-accordionisten"!

Titlen på dette postkort indikerer, at det er søndag eftermiddag, en dag med underholdning for unge mennesker på havets bund.

Dykker Axel P. Lund

Finn Jensen

Axel P. Lund, mødte jeg gennem omtale i den lokale avis Aalborg Stiftstidende i 1984, idet jeg under arbejde for Aalborg Havnevæsen havde fundet et vrag tæt på sejlrenden i Limfjorden ud for Nordjyllandsværket. Det viste sig at være et gammelt træskib, der var blevet sejlet ned under meget dårlig sigt. Skibet var lastet med cementtønder. Dykker Lund kom med indspark gennem avisen, hvor han fortalte om sit virke som tungdykker. Dette gav mig chancen for at få en samtale med Axel P. Lund. Jeg blev inviteret hjem til Axel, der boede i Aalborg øst. Hjemme ved Axel kom Axel godt i gang med snakken, måske fordi jeg kunne huske ham i garderoben ved Diskotek In Clop ved Karolinelund i Aalborg i 70'erne. Her måtte Axel indrømme, at natlivet i Aalborg trak, og at han desværre måtte aflevere sin tungdykkerudrustning til beværtningen Gøglerbåden under sine dårlige tider, og det må siges, at Axel ikke altid har været heldig.

Axel P. Lund er en mand, der er krydret med en god portion humor, lune og et godt humør. Lund blev uddannet som dykker i 1933. Efter den tid blev dykkerfaget drevet i 22 år, hvoraf de 16 år har været som selvstændig vragsfisker. Axel P. Lund er en af de gamle drenge, der skulle prøve den nye uddannelse, der kunne skaffe gode penge og oplevelser for livet.

Axel P. Lund går under navnet "Dykker Lund" i Aalborg. Alle, som kender dykker Lund, ved, at han gerne vil fortælle en historie og lidt mere til, hvis han er i sit perlehumør. Da jeg talte med Lund, var jeg så heldig, at han havde besøg af sin gamle makker Magnus Sørensen, som under krigen hjalp ham med dykkergrejet.

Lineholden Magnus Sørensen t.v. og Axel P. Lund t.h. 1984

Efterfølgende er foretaget som interview optaget på båndoptager, hvorfor det fremstår på den viste måde.

Lund, hvordan blev du dykker? Det blev jeg på Marinens værkstedsskib Henrik Gerner. Men den eksisterer jo ikke mere. Skibet blev sænket under besættelsen. Men jeg kan huske, at vi lavede nogle øvelser ved en torpedostation, hvor vi skulle ned og rage ved sådan en "lang fanden". Der gik vi med hinanden i hænderne to og to. Det var noget af det første, vi kom til at lave.

Hvor mange var der på sådan et hold? Ja, dengang var vi ikke mere end 5-6 stykker. Det var da satans, jeg ikke har min bog. Jeg lavede engang en bog under krigen. Den hedder "Hvad Havet Gemmer". Der havde jeg nogle billeder fra dengang. Men jeg kunne jo ikke rigtig skrive det, som det var. Det var noget med, at der var et skib, der hed *Yuri*, som var blevet skudt ned af englænderne ude ved Hals Barre, men det kunne jeg jo ikke skrive, da bogen udkom 1944.

Lund, for at komme tilbage til uddannelsen. Hvornår startede du på Dykkerskolen? Nu er jeg 75 år, så det kan jeg ikke lige huske. Men jeg vil tro, at det var i 1932 eller 33.

Havde I lærebøger dengang? Nej, det havde vi ikke. Vi skulle bare lære noget om trykket, når vi gik ned osv. Men det kom

fan'me helt af sig selv. Det var Magnus, som kørte med pumpen. Er det ikke rigtigt Magnus? - Jo, det er det, for hvor der var meget vand, skulle der to mand til at køre med pumpen. Magnus, hvornår var det nu, at du var med - var det under krigen? Ja, det var dengang de bombede hotellet nede i Esbjerg. Ja, det er rigtigt, det var der, hvor vi fik glasskår i suppen. Ja, det var noget værre noget.

Hvor lang tid tog uddannelsen dengang?
Tre uger, så vidt jeg husker. Der kom en svensk dykkerskole, men den blev ikke anerkendt som skole.

Hvad med dykkersyge, fik I noget at vide om det på Dykkerskolen? Nej, det fik vi ikke rigtigt noget af vide om. Men jeg har heldigvis ikke haft dykkersyge. Kun lidt hovedpine engang imellem.

Kan du ellers huske noget af det, der skete på Dykkerskolen? - Ja, lidt. Det var noget med, at vi havde en stor beholder inde på skolen. Jeg ved sku' ikke hvor mange liter vand der var, men vi var fire dykkere der inde i den beholder. En havde grøn line og en havde rød line osv. Så når ham, der passede telefonen, sagde, at ham med rød line skulle gøre et eller andet, ja, så endte det altid med en masse kludder, for så skulle alle have fat i deres line, for at se, hvad farve den havde. Der brugte vi også, at vi skulle smøre eddike på ruderne, for at de ikke skulle dugge.

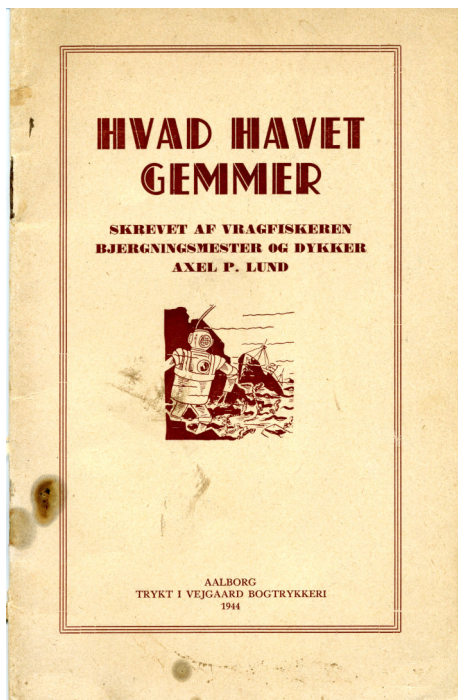
Hvilke opgaver har du været på? Jo, jeg havde engang en opgave for Svitser, med at skære Britannic midt over. Det fik jeg også gjort. Men jeg var ikke fast mand for Svitser. Ja, hvad har jeg så lavet! Jo, jeg var også på ruteskibet Kjøbenhavn. Men det var heller ikke noget, det var kun tre dage efter, at den vare minesprængt. Der var en af landets ældste dykkere med dengang. Det var Block fra Hammerslev, han var 75 år. Jeg skulle holde hans line, men han kunne ikke rigtigt noget. Så det endte med, at han kom til at holde min line. Jeg kan huske, at

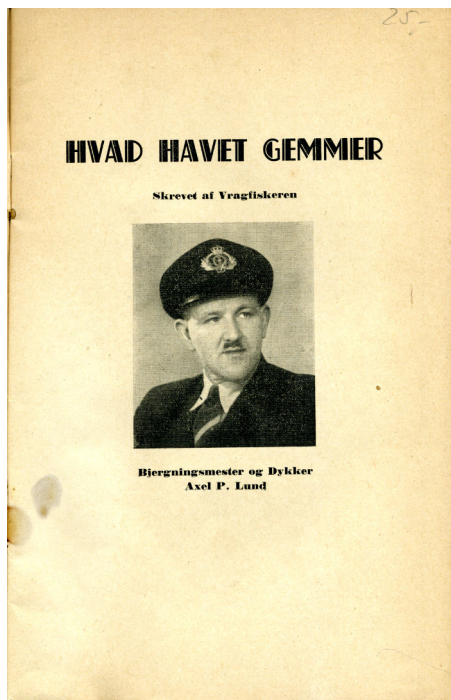
Restaurant Gøglerbåden i Aalborg

jeg gik dernede, og sparkede til de satans døre, de var så skæve, at de ikke var til at få op. Det var jo ikke som i dag, nu er alle døre i skibe lavet sådan, at de er til at få op. Men jeg kan huske, at der var sådan et stort hul i Kjøbenhavn, at der kunne køre en hel bil ind igennem hullet, så der var da ikke noget at sige til, at skidtet gik en tur på bunden.

Har du været udsat for nogle grimme oplevelser under dine dykninger? Ja, der var engang, hvor jeg var ved at glide hen. Det vil sige, hvor jeg blev en meget, meget lille fyr. Det var ude ved Hals Barre. Der var et skib, der var gået ned. Det var ikke noget rigtigt stort skib, men der skulle jeg ud og hente skibsdrengen, som ikke var kommet i land. Nå, men jeg kom jo derud, og jeg kan huske, at jeg gik baglæns ned i kahytten, hvor jeg tog fat i kappen, for at holde mig fast. Pludselig susede der et rugbrød lige op foran næsen af mig, jeg ved sku' ikke, hvor det drev hen, men da jeg kom ned i kahytten, så jeg drengen, knælende ved køjen og med foldede hænder. Der var jeg fan'me ved at gå i brædderne. Ja, så tog jeg ham med op, men han var jo ikke til at styre, han gled lige op under taget af skibet, - og det kunne jeg ikke rigtig tage. Nej, men hvem kan det?

Hvor meget tjente du, dengang du arbejdede i vrage? Det var forskelligt, men der var engang, hvor jeg hev en masse kobber op fra en damper i Sverige. Det var noget med 3000 kr. hvis jeg husker rigtigt! Men ellers fik jeg opgaverne lidt efter lidt. Der var engang under krigen, at jeg blev kaldt ud. Det var tyskerne, der kom trækkende med en vandflyver, som var blevet skudt ned ude ved Hals Barre. Tyskerne ville have maskinen tilbage til vandflyverpladsen, som var her i Aalborg. Men da de ville flytte maskinen op på kajen, tabte de det halve i vandet. Du var da med Magnus? Ja, det kan jeg godt huske, for der i flyvemaskinen sad piloten, han var ikke mere end 16 år, og en person til. De var både stegt, kogt, brændt og druknet og alt det der på en gang. Tyskerne fik dem op på kajen, hvorefter de blev smidt ind i en tysk vogn, hvor der var

lidt halm oppe på ladet. Niels brækkede sig, kan du huske det Magnus? Ja, Ja, det var der jo heller ikke noget at sige til, det var ikke noget skønt syn.

Magnus, hvordan kom du ind billedet med at være lineholder? Jeg gik under krigen med hænderne i lommen. Der var jo så mange, der gik arbejdsløse på den tid. Ja, så spurgte Lund, om jeg kunne tænke mig at hjælpe ham. Så på den måde kom jeg i arbejde.

Var det ikke en hård opgave, at stå og arbejde ved pumpen? Jo, det var det da, men det gik da meget godt.

For at man kan få en fornemmelse af, hvordan Dykker Lund arbejdede for ca. 85 år siden, vil jeg komme med et uddrag, fra den bog som Lund skrev i 1944, og som hedder "Hvad Havet Gemmer".

"Endelig kom den store dag for mig, da jeg kunne stå på et skibsdæk og blive iført en dykkerdragt. Men forud for dette, lå dog en mængde teori og lægeundersøgelser, for tro mig, vorherre bestemmer dog i sidste instans, hvem der skal færdes på bunden. Jeg kan dog ikke nægte, at det er med en mærkelig, uhyggelig fornemmelse, at gå her den første gang. Alt bliver større, end det er i forvejen, og i det hele taget må man bevæge sig med en hel ny følelse, modsat den på landjorden. Omsider begyndte jeg at arbejde for mig selv, kun en lille fiskekutter var mit første bjærgningsfartøj. Men ved at begynde småt og med primitive midler lærer man dog et eller andet, som er værd at tage med ud i livet. Samtidig har jeg samlet en del gamle minder sammen om forskellige skibsforlis i gamle dage og op til vor tid. Ved at tale med nulevende gamle fiskere og andre strandfolk, er det lykkedes mig at få sandfærdige beretninger og historier, som knytter sig til mange af de skibsvrag, der henligger ved vore kyster. I forsommeren 1914 brød den 2000 tons store russiske damper Calabria i brand ud for Skagen. Kaptajnen førte dog modigt skibet ned langs Jyllands vestkyst, mens ilden åd sig dybere og dybere ind i lasten, der bestod af tændstikker, bomuld og landbrugsprodukter. S/S Calabria var på rejse fra Rusland til England men nåede aldrig bestemmelsesstedet, for med en sydvest-storm der rejste sig, drev damperen igennem Grådybet og ind på sydspidsen af Langli Flakker ved Esbjerg. Svitser tilkaldtes, man forsøgte at hive lasten udenbords, alt imens man overdængede det rødglødende skib med vand. Efter kort tids forløb knækkede damperen midt over, og agterdelen sank dybt ned i mudderet. Et hvert håb om at få fartøjet til at flyde var hermed ude, og Svitser trak sig tilbage. Skroget blev dengang solgt til Søren Jensen & Co i Aalborg. Man bjærgede maskinen samt en del udenbords metaller, disse kunne lige dække købesummen, og

man forlod så pladsen. Nu henstod skroget i nogle år, men da der gik rygter om, at skibsskruen var af støbt metal, forsøgte et tysk bjærgningsselskab at hæve vraget. Der arbejdes 7 måneder uden så meget som et kilo metal i udbytte, og derfor blev arbejdet atter opgivet. Stævnen og hen til midtskibs ragede op over vandet i omtrent 25 år. Da jernet steg i pris, købte en maskinfabrik i Esbjerg vraget i den hensigt at bjærge jern og metal. Der blev dog intet bjærget, og vraget blev derefter solgt til en fabrikant i Odense. Denne fabrikant lejede 2 arbejdsløse fiskere fra Esbjerg til at skære det jern bort, som ragede over havoverfladen. Ved hjælp af Autogen-skærebrænder gik dette arbejde nogenlunde godt. Men da der så til sidst ikke var mere, som stak op af vandet, pakkede de grejerne sammen og forlod pladsen, idet sagkyndige var af den formodning, at nu kunne intet mere bjærges. I året 1938 blev rettighederne over vraget overdraget mig, og jeg gjorde forberedelser til at bjærge resterne fra S/S Calabria, i øvrigt smålo man af mig i Esbjerg, for de gik ud fra, at når store firmaer intet kunne udrette, hvad ville jeg så kunne gøre ved det? Det var om efteråret, at jeg fortog mine undersøgelser fra kutteren "Rota". Da jeg første gang opholdt mig på vragets dæk, opdagede jeg til min store forfærdelse, at en stor hornmine havde lagt sig tilrette i vraget. Minen blev sprængt på pladsen, hvor den lå, og resultatet af sprængningen blev, at omtrent hele den ene side af damperen blev revet af, og da samtidig en olietank i vragets indre blev aflastet for sand, sprang denne fra neden af, og på få øjeblikke lå der ca. 50 tons jern klar til at fragtes i havn. Onde tunger påstod dog senere, at jeg selv havde anbragt minen i vraget, idet man vidste, at jeg var autoriseret sprængningsmester. Dette er dog kun ondsindet sladder, idet det var første gang, jeg opholdt mig i Hobugten. Da jeg påbegyndte arbejdet i Hobugten, var jeg ikke ejer af noget søgående fartøj, derfor måtte

jeg leje en gammel fladbundet fanølægter, hyre nogle folk og tage fat på bjærgningen. Damperen var ved et mægtigt højvande ført ind på Flakkerne, så nu mange år efter var vraget sunket ned i mudder til en dybde af ca. 9 meter, enhver vil heraf kunne skønne, at et mægtigt arbejde forestod med at frigøre vraget. Under lavvande kunne vi færdes på damperens dæk og ved at grave sand væk og samtidig øse eller pumpe vand ud af vraget, lykkedes det at bjærge ikke så lidt på denne måde. De største stykker jern blev skåret over med skærebrænder. Så når højvandet kom, flød vi med fartøjet hen over vraget og opfiskede de løse stumper. Dette år havde vi fint vejr til hen ved juletid. Østenvind og godt lavvande gjorde, at jeg nåede at bjærge hele forskibet i en dybde af 3 meter. Da kulden indfandt sig, blev det betydelig vanskeligere at have med at gøre, og da vi tilmed i en storm drev hen over vraget og langt ind på Flakkerne, hvor vi sad 3 døgn uden andet proviant end øl og nogle tørrede "Bakskuld" (fisk), opgav vi for denne gang. Det var så første etape af bjærgningen, og i denne lykkedes det mig at lande ca. 40 tons jern. Der blev så en pause på 5 måneder, idet vinteren blev usædvanlig hård og med megen is. Men jeg gik ikke uvirksom, idet jeg alt den tid arbejdede i en produktforretning. Næste forår begyndte jeg igen. Igennem tre måneder sprængte og regerede jeg i vrgets indre, så det var en gru. Herved lykkedes det mig at frigøre begge dampkedler, samt en mængde kobber og blyrør. Jeg benyttede atter et lejet fartøj, en lille fiskerkvase, denne var dog temmelig skrøbelig, og da skipperen skulle have om trent halvdelen af det bjærgedes værdi som honorar for sit arbejde, traf jeg en anden beslutning. Som følge af dyrtid var det ikke nemt at få en stor kapital lagt til side, samtidigt gik der jo en temmelig stor portion sprængstof til hver dag. Trods alt fik jeg dog købt en stor åben båd, en rigtig god sejler var det. Samme båd var i sin tid be-

Axel P. Lund i 1984

nyttet som postbåd fra øen Langli til Hjerding. Med dette fartøj fortsatte jeg arbejdet ganske alene i nogen tid, hvorved jeg atter indbragte et større kvantum Jern.

Efter at Dykker Lund, har fortalt en del om sine beretninger, slutter Lund med disse ord i sin bog.

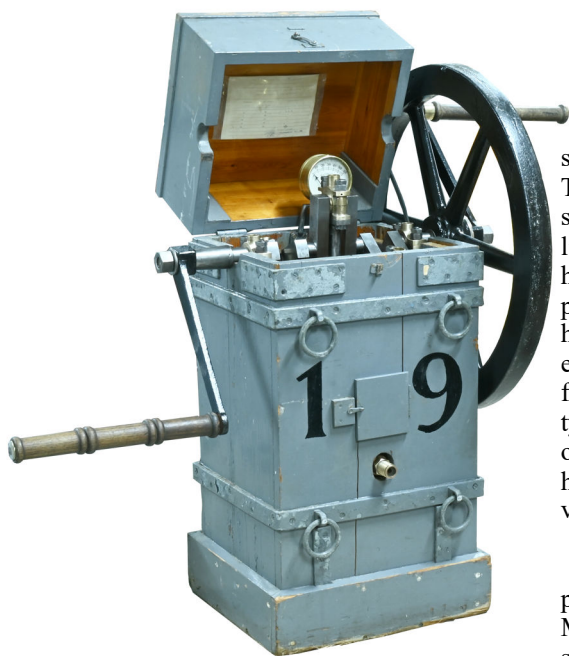
"Mange stolte skibe har endt deres dage under min hånd. Velhavende er jeg ikke blevet men rig på erfaringer. Thi alle de uheld som kan indtræffe under bjærgningsarbejde, har jeg været udsat for. Flere gange har jeg dog haft gevinst i "Vragfiskeriets Lotteri". For det er som nævnt hasard i høj grad, og kun når priserne er gode, kan dette håndværk lønne sig. Havet lokker og drager, jeg elsker havet, selv når det skummer vildt. Men kampen er ualmindelig hård, og magt nytter intet over for det vældige hav, kun snilde og tålmodighed og et helbred af jern."

Efter mit interview med dykker Lund spurgte jeg, om han havde fortrudt, at han blev dykker? Han svarede:

"Jeg har aldrig fortrudt, at jeg blev dykker; - men hvis man kunne leve sit liv om, var der nok noget, der skulle laves om. Det har været et begivenhedsrigt og eventyrligt liv. Jeg ville aldrig kunne stille mig ved siden af en fabriksfløjte."

Søværnspumpe nr. 19

Sven Erik Jørgensen

Søværnets første dykker luftpumpe var en 3-cylindret pumpe fra Augustus Siebe (se DHT nr. 79). Herefter fandt Rouquayrol Denayrouze nikkepumpen anvendelse sammen med Rouquayrol Denayrouze regulatorapparatet (se DHT nr. 64). Søværnet har også anvendt Barnett & Foster 3-cylindret luftpumpe (se DHT nr. 78).

I Søværnets skrift ”Beskrivelse samt vejledning til vedligeholdelse af Flaadens Dykkerapparat” fra 1903 angives, at man på dette tidspunkt, altså i 1903, anvendte en 3-cylindret rotationspumpe med vinkeljærnsstativ. Netop anvendelsen af vinkeljærnsstativer er med til at identificere Søværnspumperne. Langt de fleste pumpe-

stativer til rotationspumper fra bl.a. England, Tyskland, Amerika er støbte. Smedede og svejste vinkeljærnsstativer er ikke almindelige og primært kun kendt fra Danmark, hvor vinkeljærnsstativer udover Søværnspumpen er kendt fra en anden pumpetype, hvor stemplerne i de to hængslede cylindre er direkte fastgjort til krumtappen og vipper frem og tilbage under pumpningen. Denne type pumpe, som der findes en af på Fiskeri- og søfartsmuseet i Esbjerg og en i Dykkerhistorisk Selskabs samling, skulle angiveligt være fremstillet i Vejle.

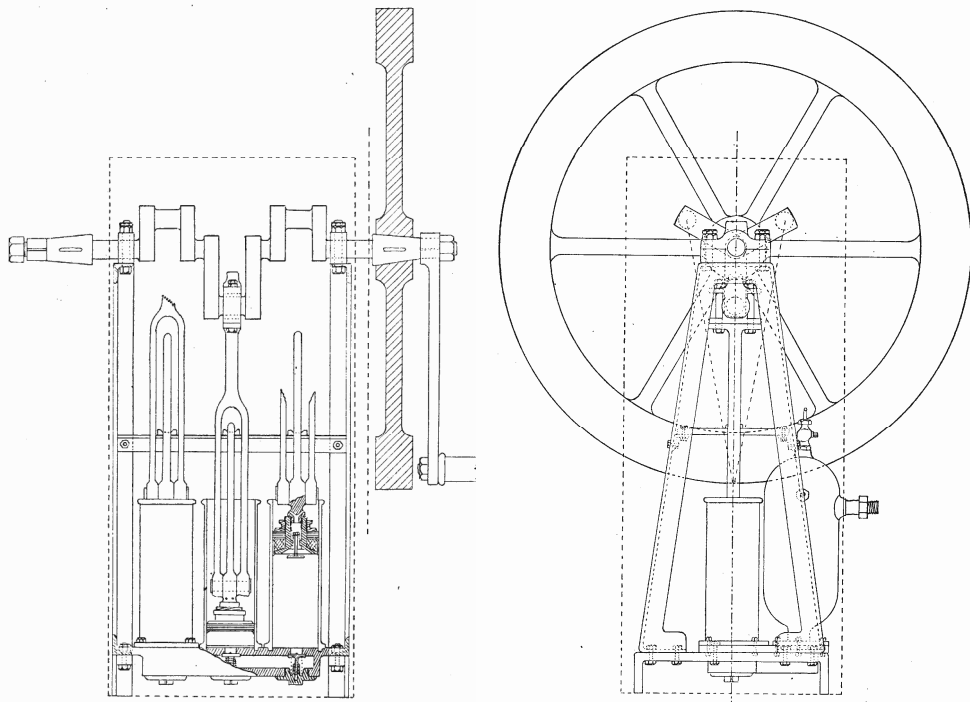
I selskabets samling findes Søværnspumpe nr. 19. Pumpen kan nu ses på Historisk Maritim center i Thyborøn. Pumpen er ikke stemplet med skibstilsynets mærke, hvilket viser, at den ikke har fundet civil anvendelse i Danmark. Pumpen er omkring 1965 udgået af Søværnet og har indtil 1970 stået i dykkerudstørsforhandler Erik Wolds forretning i Toldbodgade i København.

Et større antal af disse pumper blev produceret af Orlogsværftet. Produktionen er sket over flere år. Alle pumperne karakteriseres ved det smedede og svejste vinkeljærnsstativ samt vindkedlen med afblæsningsventilen.

Pumpen er kompakt, og uden svinghjulet er den forholdsvis let, hvilket ikke mindst skyldes vinkeljærnsstativet, der typisk vejer mindre end et støbejernsstativ.

I forbindelse med klargøring af pumpe nr. 19 til udstilling på dykkermuseet, blev pumpen undersøgt, opmålt og fotograferet.

Søværnets beskrivelse af pumpen i 1903

Tegning af Søværnspumpe fra "Lærebog i Dykning" 1938

Skriftet "Beskrivelse samt vejledning til vedligeholdelse af Flaadens Dykkerapparat" angiver om pumpens funktion:

Pumpen bestaar af 3 for oven aabne Pumpecylindre af Metal med Stempler der bevæges fra samme Krumtapaxel liggende oven over Cylindrene. – Akslen har 3 Krumtappe en for hver cylinder stillede med en Vinkel på 120° fra hinanden. – Den er tillige forsynet med et svært Svinghjul paa den ene Ende samt Haandsving på begge Sider.

Stemplerne har Stempelstænger, der gaar op gennem et Styr oven over cylindrene. Lige over Stemplerne er de forbundne med de gaffelformede Forbindelsessstænger ved Vuggeled. Stemplerne vandrer med Læderpakninger lufttæt i Cylindrene,

de er gennemborede og forsynede med en Stempelventil, der holdes lukket ved en Spiralfeder.

I Bunden af hver Cylinder er en Gennemboring, lukket af en Bundventil, der fører til det fælles Luftkammer under Cylindrene. Ventilene har Styr i Skruerpropper i Bunden af Luftkammeret og holdes paa Plads af af svage Spiralfjedre. – Luftkammeret har på Midten en Forlængelse frem efter med en Gennemboring i Toppen hvorved Kammeret staar i Forbindelse med Luftkedlen.

Luftkedlen af Kobber, er forsynet med Afgangsrør, et Trykmålerør samt Aflæsningshane. Trykmålerøret føres langs Stativet over paa modsatte Side af Cylindrene og ender for oven i Højde med Krumtapakslen i et Manometer inddelt i Fod.

Pumpens enkelte Dele er samlet i et Stativ af Vinkeljern, og det hele nedsat i en vandtæt Trækasse hvor det fastholdes af 4 Kiler "n" paa Siderne. – Uden for Kassen ses Svinghjul og Haandsving samt Paaskruningsstus for Slangen. Der findes Aftapningshul med prop i Bunden af Kassen samt Kroege til under Brugen at fastgøre Laaget i en halvåben stilling.

Naar et Stempels opadgaende Bevægelse begynder, vil Bundventilen lukke sig paa Grund af Trykket i Luftkammeret; Stempelventilen vil aabne sig paa grund af Luftfortyndingen i Cylinderen og den udvendige Luft vil, hele Bevægelsen op, søge ind og fylde Cylinderen.

Ved den direkte følgende Nedgang af Stemplet vil Stempelventilen lukke sig, idet Luften under Stemplet trykkes sammen; Bundventilen vil da aabne sig, saasnart Trykket i Cylinderen er større end i Luftkammeret.

Da nu ved jævn Omdrejning af Svinglerne altid et af Stemplerne er under Nedgang paa grund af Krumtappenes indbyrdes Stilling ses det, at der vil være en stadig Tilstrømning af Luft til Luftkedlen og derfra gennem Slangen til Dykkeren.

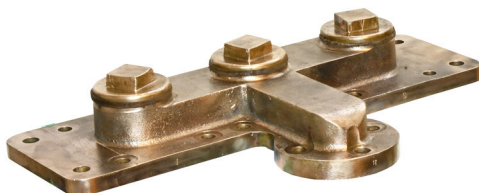
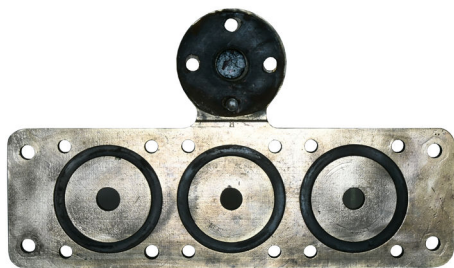
Om pumpen vedligeholdelse angiver skriftet:

Lejer og Led holdes smurt med Maskinolie, man maa passe at der ingen Olie kommer i Cyliindrene, Stemplerne indfedtes med Talg.

Efter Brugen tømtes Kassen for Kølevand, Metaldelene aftørres og indsmøres i Vaseline. 1 Gang ugentlig bør Pumpen aftørres og indsmøres.

Udtagelse af Trækassen er kun nødvendig naar Pumpens Bundventiler er havareerede. Skal Stemplerne efterses eller Pakningerne spænde opgaas Krydshovedet og Styreleiets Bærer for hver enkelt Cylinder, saaledes at Pumpen kan forblive i sin Kasse.

Yderligere Eftersyn og Adskillelse maa kun ske med Maskinvæsenets Assistance.

Manifolden og bundpladen er støbt i bronze og ses her fra oven og fra bunden, hvor luftafgangsventilerne ses.

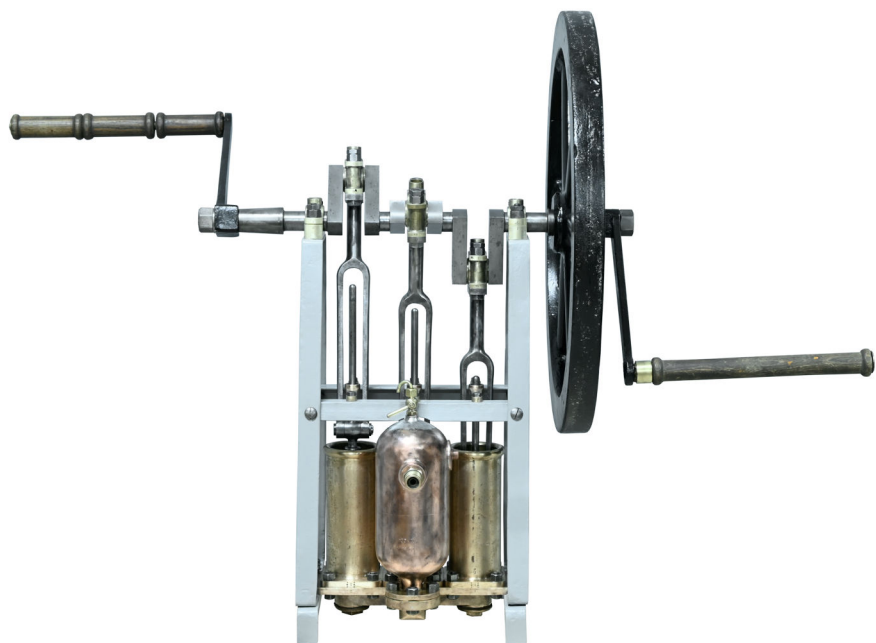
Pumpens dimensioner

Vinkeljernsstativet har et fodaftryk på 33 x 39 cm, og en akselhøjde på 72 cm. Afstanden mellem hovedlejerne er 35 cm. Cylinderboringen er 77 mm og slaglængden er 185 mm. Svinghjulet har en diameter på 73 cm og håndtagene en momentarm på 35 cm.

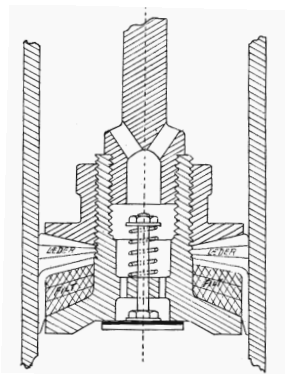
Pumpekassen er 97 cm høj og har et fodaftryk på 45 x 49 cm.

Overordnet beskrivelse af pumpen

Cylinderne er støbt i bronze og boltet til manifolden, der ligeledes er støbt i bronze. Manifolden udgør cylinderbunden. Cylinderne er udført med en not, der går ned i en tilsvarende reces i manifolden. Pakningen er placeret i bunden af recessen. Luftafgangsventilerne er placeret i manifolden. En bronzeskruer i bunden af manifolden giver adgang til at servicere ventilerne. Dette kræver dog, at pumpen tages ud af kassen.

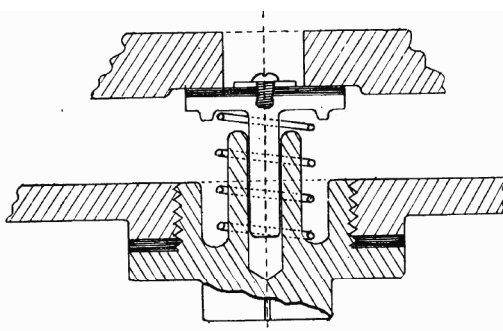

Stempel med indsugningsventil

1. Stempelstang, som via krydspinden er hængslet til plejlstangen. Stempelstangens gevind skrues ned i ventilhuset.
2. Møtrik, som skrues på ventilhuset og som spænder læder- og filtdelene sammen.
3. Læderskiver, som glider mod cylindervæggen
4. Lædermanchet som presses tæt mod cylindervæggen af trykket i cylinderen.
5. Læderskive.
6. Olievædede filtskiver der smører og afstiver manchetten.
7. Ventilhus med indsugningsventil.

Udblæsningsventil

Udblæsningshanen kan betjenes, når lågen i kassens front åbnes. Under udblæsningshanen ses luftafgangsstsutsen.

Stemplerne er udført i messing og er med læderpakninger. Stempelstangen med bronzelejer til krydspind er i stål.

Plejlstængerne er i stål, og øverst på plejlstængerne er bronzelejer til sølen på krumtappen påboltet.

Krumtappen er sænksmedet og er efterfølgende blevet bearbejdet på alle flader. Krumtappen ligger i bronzelejer, der er boltet til stativets gavle.

Luftafgangen fra manifolden sker gennem en vindkedel af kobber. Vindkedlen, der er boltet til manifolden, har til formål at reducere de trykstød, som pumpningen giver. Øverst på vindkedlen er anbragt en toldhane, som via et dyrør i kobber når helt ned i bunden af manifolden. Kondensvand og olie, der samler sig i manifolden, kan blæses ud i pumpekassen ved at åbne toldhanen. Toldhanen kan nås gennem en lille låge placeret i pumpekassen. Manometeret, der viser den dybde dykkeren opholder sig på, er via et kobberør forbundet med vindkedlen.

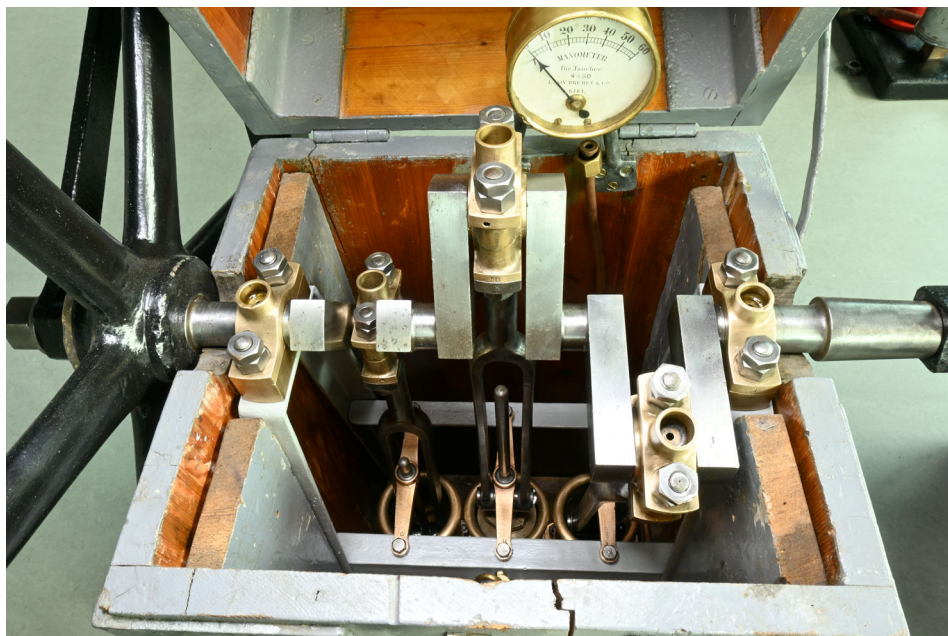
Bærebroerne med styrelejer for stempelstængerne er udført i messing, og lejerne er af hvidmetal.

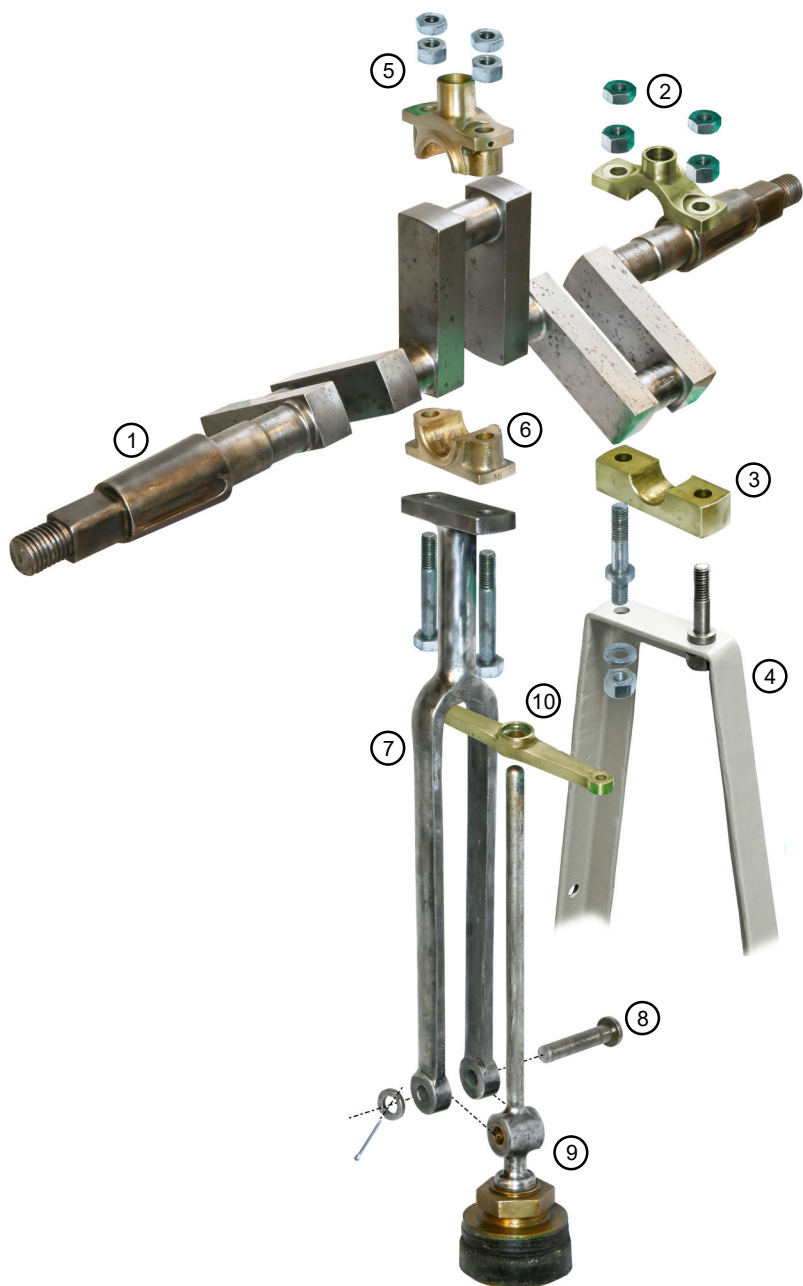
Pumpekassen er udført i fyrretræ. Lågets sider er tappet sammen, og samlingerne er indvendig forstærket med vinkeljern. Den nedre del af kassen er udført i lodret stående høvlet pløjet brædder, der fastholdes med skruer til de to jernbeslag, der er anbragt om kassen, og som holder ringene til surring af pumpen. To fladjerns u-bøjler er anbragt under kassens bund og med skruer fastgjort til det nederste jernbeslag.

De enkelte dele af pumpen er nummere-re, således at de ved servicering af pumpen kan genplaceres korrekt. Set fra pumpens front er venstre cylinder, stempel, plejlstang og lejer istemplet et G, midterste er stemplet med et H og højre med et I. Tilsvarende bogstaver er stemplet i manifold og krumtap. Hovedlejerne er stemplet med E og F.

Indsugningsåbningen i stemplet ses umiddelbart under krydspinden

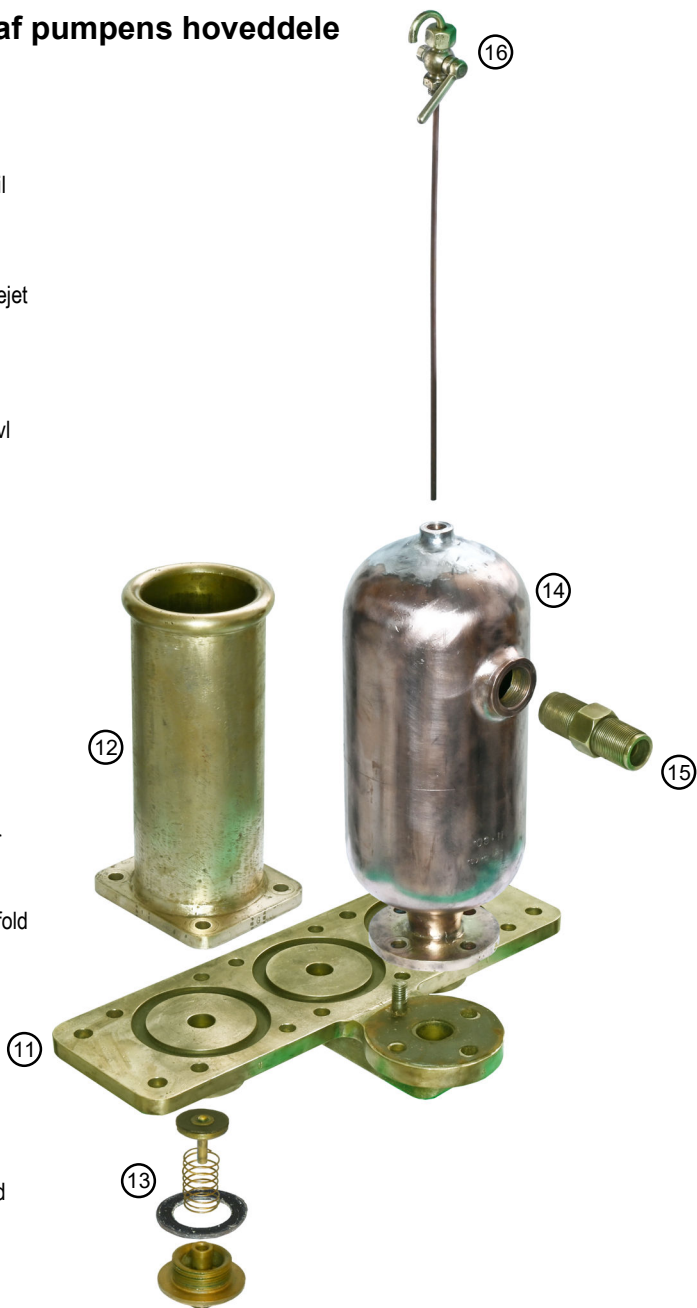

Et kig ned i pumpekassen hvor pumpen og de fire trækiler, der holder den fast, ses.

Exploded view af pumpens hoveddele

1. Krumtap med konus til svinghjul og firkant til håndsving.
2. Øverste del af hovedlejet
3. Nederste del af hovedlejet
4. Vinkeljernstativets gavl
5. Øverste del af plejstangslejet
6. Nederste del af plejstangslejet
7. Plejstang
8. Krydspind
9. Stempel med stempelstang
10. Bærebros med lege for stempelstangen
11. Bundplade med manifold
12. Cylinder
13. Udblæsningsventil
14. Vindkedel.
15. Luftafgangsstuds
16. Afbæsningshane med dyrør

Prøve af dykkerluftpumpe nr. : 19

Skib _____

Ved prøven giver pumpen 50 liter luft med nedestående omdrejninger pr. minut og vanddybde.

Vanddybde 1 meter	Omdrejninger pr. minut	Bemærkninger
0	20	I. A. B.
5	28	"
10	36	"
15	48	"
20	56	"

Dykkermagasinet
 Dykkermagasinet 26/3 1963.
 E. Holm.

Vinkeljernet, der er anvendt til pumpens stativ, er mærket med "HALLSIDE B. M." hvilket viser, at det er produceret i Scotland ved Hallside Steel Works.

Al bearbejdning af pumpens dele, bortset fra cylindernes yderside der har fået med en grovfil, er sket med stor præcision.

Pumpens effektivitet

Cylinderpumpers effektivitet afhænger bl.a. af, hvor lidt luft der er tilbage i cylinderen, når stemplet er i bund. Den luft, der er tilbage i cylinderen, har det samme tryk som den luft, der er sendt ned til dykkeren. Når stemplet løfter sig, vil den tilbageværende luft udvide sig, og der vil ikke blive suget luft ind i cylinderen, før stemplet er løftet så meget, at trykket i luften i cylinderen er 1 bar eller lidt under 1 bar. Det er vigtigt for pumpens effektivitet, at pumpen er konstrueret således, at mest mulig af luften i cylindrene presse ud og ned til dykkeren.

Ved opmåling af pumpe nr. 19 viste det sig, at Søværnspumpen er meget effektiv, da dødrumsvolumenet pr. cylinder kun udgør 13 cm³ i forhold til et slagvolumen på 860 cm³. Dødrummet er opmålt i den midterste cylinder (H) og kan variere lidt ved de to yderste cylindre og i forhold til andre tilsvarende pumper.

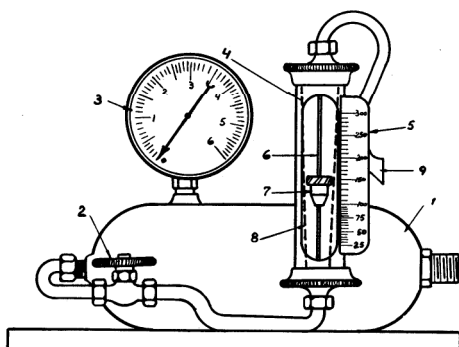
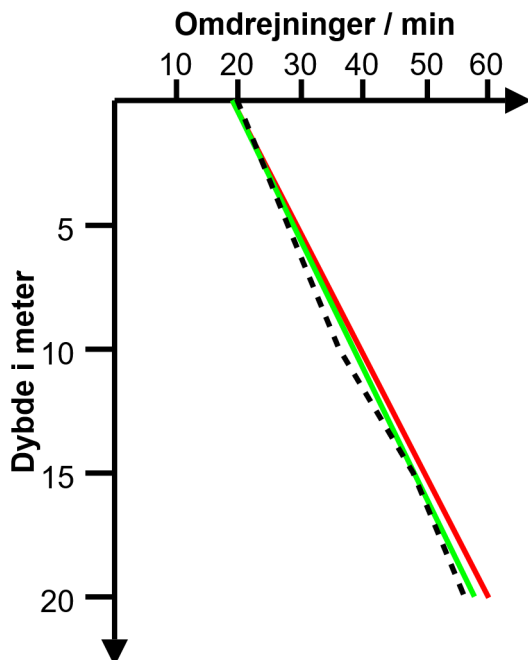
Indvendig i låget af pumpe nr. 19 er fastgjort en rapport fra afprøvning af pumpen den 26. marts 1963. Rapporten angiver det nødvendige antal omdrejninger på forskellige dybder, for at pumpen yder 50 l/min målt på dybden. Denne kapacitetsprøve er udført ved at tilslutte pumpen til et justeringsapparat bestående af en vindkedel (1), en reguleringsventil (2), et manometer (3) og et flowmeter (4). Ved afprøvningen tilsluttes slangen fra luftpumpen til vindkedlen, hvorefter pumpen drejes. Ved at dreje på reguleringsventilen er trykket i vindkedel blevet justeret til den vanddybde, pumpen skal prøves på. Flowmeteret har vist pumpens luftafgivelse ved 1 bar. Det har så været

opgaven, at justere pumpeomdrejningerne og stille på reguleringsventilen indtil flowmeteret var vist det ønskede flow på den dybde, som manometeret har vist. Det har været lidt frem og tilbage for at kunne fastslå det nødvendige antal omdrejninger af luftpumpen.

Grafen viser pumpe nr. 19's nødvendige omdrejninger, for at den på den givne dybde leverer 50 l/min med det fundne dødrumsvolumen (rød linje), samt omdrejningerne når dødrumsvolumen sættes til 0 (grøn linje). Det skal understreges, at disse værdier er beregnet ud fra opmåling af pumpen, og at værdierne ikke tager hensyn til utætheder og opvarmning af luften.

I grafen er også vist de værdier, der blev fundet ved afprøvningen den 26. marts 1963 (punkteret linje).

Ved afprøvningen i 1963 viste pumpen sig tilsyneladende mere effektiv, da der skulle færre omdrejninger til, end beregnin-

Apparat til måling af luftpumpers kapacitet (Lærebog i Dykning 1938).

Flowmeteret er et konisk glastrør (8) med en forkromet stang (6), der centrerer flyderen (7). Flowet ved 1 bar aflæses på skalaen (5) ud for flyderens top.

gerne viser, for at levere 50 l/min på en given dybde. Dette forhold skyldes givetvis opvarmning af luften, når den komprimeres. Hvis luften opvarmes 10 grader ved komprimeringen vil luften udvide sig ca. 3 % og luftens hastighed mod flyderen (7) i flowmeteret vil øges tilsvarende. Til gengæld vil luftens rumvægt reduceres med de samme 3 %. Den kraft der påvirker flyderen, og løfter den, kan udtrykkes som $P = \frac{1}{2} \cdot A' \cdot C \cdot m \cdot v^2$, hvor A' er det af vindkraften belastede areal af flyderen, C er formfaktoren for flyderen, m er luftens rumvægt og v er luft hastigheden. Ved en opvarmning af luften på 10 grader, reducerer den reducerede massefylde luftstrømmens tryk på flyderen med 3 % og den øgede luft hastighed øger luftstrømmens tryk på flyderen med 3 % i anden potens. Resultatet bliver, at flowmeteret vil vise et ca. 3 % større flow ved en 10 graders opvarmning af luften. Den på denne måde forøgede luftmængde får dykkeren ingen glæde af, når luften nedkøles i luftslangen, inden den når dykkeren. Men det kan være med til at forklarer forskellen mellem de målte og beregnede værdier.

Store Nordiske Konversations Leksikon.

Originaltegning af Rs. Christiansen.

1. Dykker gaar ned paa lavt Vand. 2. Dykkerudrustning til større Dybder. 3. Dykker i Virksomhed paa Havbunden. 4. Dykkerudrustning til Dybhavsdykning. 5. Besætningen fra en sunken Undervandsbaad redder sig ved Hjælp af Dykkerhjelme og Dragt med indpumpet Luft.

Engang stod Store Nordiske Konversationsleksikon (1916-1926) med sine 26 bind i alle finere nordiske hjem. Her kunne man findes svar på stort set alt, og også hvordan en dykker så ud i 1916.

Status for Dykkermuseet

Sven Erik Jørgensen

Efter mere end et års ombygningsarbejder var det ny Historisk Maritim Center i Thyborøn og herunder dykkermuseet i maj måned så langt fremme, at etablering af udstillingerne kunne begynde.

For dykkermuseets vedkommende startede etableringen den 14. maj med afhentning af det tunge grej i Ebeltoft. Gert Normann havde sponsoreret en lastvogn med kran, som kunne hente bl.a. gasblander, stentang og pumper op fra kælderen under Brandstationen samt dekompresionskamre, kammerpanel og kompressor ved Hoveddepot Dråby. Da alt var læsset på lastvognen, blev kursen sat mod Thyborøn, hvor alle genstandene blev sat af og transporteret op i dykkermuseet, der ligger på 1. sal i centret.

Det var kun de tungeste af udstillingsgenstandene, der kom med lastbilen, alle mindre og håndterbare genstande blev løbende og sammen med opbygning af udstillingen fragtet til Thyborøn i medlemmernes og venners biler. Gennem en til to arbejdsdage om ugen blev udstillingen sat op efter de udarbejdede planer og flere medlemmer hjalp med til at få det hele på plads.

To sammenhængende arbejdsdage blev muliggjort ved overnatning i museets gæstehus, som ligger et ejendomsmæglerstenkast fra centret.

Ud over placering af de udstillede genstande, blev der etableret belysning, opsat afskærmning ved display, som ikke er bag glas, ophængt plancher, som vi har designet og som Gert har trykt og meget andet.

Samtidig med etablering af dykkermuseet blev de øvrige udstillinger, som centret skal

De tungeste genstande afhentes ved Brandstationen og Hoveddepot Draaby

rumme, opbygget. Det er bl.a. Eksplosionsmuseet, Forlismuseet, Museet for hvalfangst og Maritim kunst. Hertil kommer forskningsbiblioteket, foredragssal, kantine og de administrative faciliteter.

De store plancher ophænges efter en skabelon

Der var ikke kræfter til at gøre alle pumper udstillingsklare inden den 14. maj, og parallelt med etableringen af museet blev endnu to pumper renoveret og gjort udstillingsklare og i enkeltdele fragtet til Thyborøn og samlet i museet.

Da Sea War Museum åbnede i 2015, blev Thyborøn sat på det maritimhistoriske verdenskort. Sea War Museum, der primært stiller skarpt på søkrigen under første verdenskrig, er en stor for ikke at sige den største seværdighed i Thyborøn. Sea War Museum står øverst på TripAdvisor's liste over seværdigheder i Thyborøn. Det var et ambitiøst projekt, Gert Normann Andersen satte i gang med etablering af Sea War Museum, som er unik bl.a., hvad angår emnet, omfang af genstande, historierne der fortælles og måden historien fortælles på. Senere kom Mindeparken for Jyllandsslaget til og snart vil det tredje skud på stammen Historisk Maritim Center åbne. Området ved Kystcentervej i Thyborøn bliver som center for den maritime historie yderligere styrket med det ny Historisk Maritim Center.

Ved redaktionens slutning primo august udestår hovedsagelig følgende opgaver: Supplering af belysning af klockedykkeren og andre genstande som står ude på gulvet, opsætning af genstandsskilte, opbygning af

en vrageillusion under klockedykkeren samt ikke mindst en grundig rengøring.

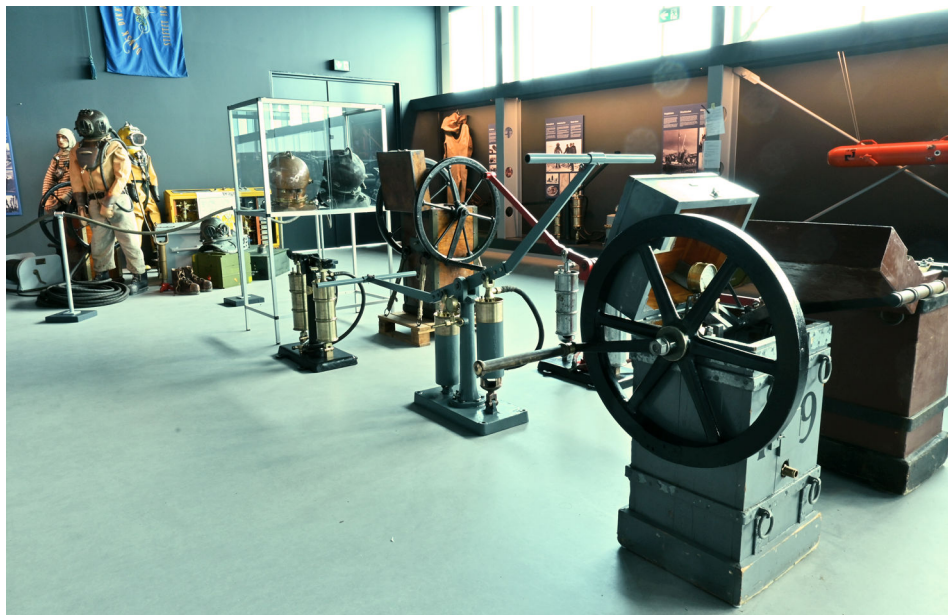
Men opgaven er ikke slut hermed. Efter åbning af centret, vil der løbende være opgaver med udbygning af dykkermuseet. Vi vil have behov for støtte fra fonde og andre til dette arbejde.

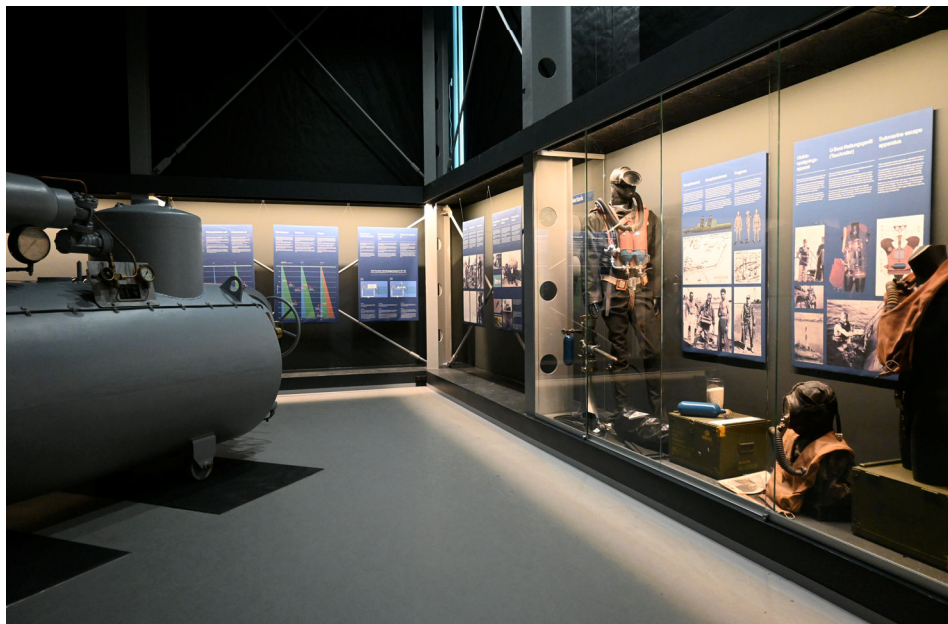
Effekter bjærget op fra tyske ubåde sammen med batterierne

Ophængning af dykkerklokken. Foto Ole Nielsen

Pumpeøen i dykkermuseet med delvis oprullet mørklægning

Dykkermuseet med nedrullet mørklægning og kun belysning af genstandene som museet vil fremstå, når publikum får adgang.

Samlergenet - bøgerne

Sven Erik Jørgensen

Nogle vil kunne huske tiden inden internettet eller "World Wide Web", hvor informationer om dette og hint skulle hentes i skrevne medier som bøger, tidsskrifter, magasiner, aviser og på arkiverne. Dette var også tilfældet for informationer om dykkerrelaterede forhold som beretninger, apparater, teknik, fysik og fysiologi.

Det var den gang, at behovet for at faktjekke oplysningerne var ganske begrænset. I dag er internettet den store leverandør af informationer af enhver art og enhver kvalitet. Der findes mange seriøse hjemmesider med gennearbejdede og troværdige oplysninger, men der findes også det modsatte.

Arkiverne, private dokumenter, bøgerne og oplysninger fra nulevende personer, er

de primære kilder til at grave dykkehistorien frem og dokumentere den i et hensigtsmæssigt sammenhæng. De dykkehistoriske oplysninger, der graves frem af dykkehistorisk interesserede, publiceres i nye bøger, nationale dykkehistoriske tidsskrifter og ikke mindst i "The International Journal of Diving History," som udgives af The Historical Diving Society i England.

Et par år efter, at jeg havde set filmen "Den Tavse Verden", fik jeg bogen af samme titel og senere Jan Uhres bog "Frø-mænd", hvor billederne med rette dæmpede forventningerne til, hvad der ventede under vandet i de danske farvande. Alligevel var interessen for dykningen og for at læse om dykningen vakt.

Kaptajnløjtnant J. Jegstrups "Lærebog i Dykning" kom hurtigt til, og selv om den ramte forbi min sportsdykning, åbnede den mine øjne for en anden del af dykkerteknikken. Patrics Pringles bog "Mennesket under Havet" var den næste dykkerrelaterede bog på boghylden. Bogen udvidede mit dykkerunivers betydeligt, og interessen for alle spekter inden for dykningen var skabt.

Det blev til en tiltagende jagt på specielt antikvariske bøger. I 70'erne var der mange antikvarboghandlere, og det var sjældent, at der ikke var relevante bøger, når de ofte støvede reoler blev gennemgået. Efterhånden blev de relevante bøger færre og færre; dels fordi jeg fik dem anskaffet og dels fordi der kom flere dykkeinteresserede til, som også gerne ville supplere deres viden.

Da jeg sidst i 60'erne tog undervandsfotograferingen op, startede en ny jagt og her hjalp antikvariaterne i Danmark ikke, da det, der her kom emnet nærmest, var Hans

Hass' ellers udmærkede bøger, men de var blottet for fototeknik. Nu måtte der søges uden for landets grænser.

Søgning efter bøger i udlandet var også nødvendig for at samle viden om dykkerteknologiens udvikling og om undersøiske militære operationer. Søgning efter disse emner blev forstærket ved stiftelse af Dykkehistorisk Selskab.

Det dykkehistoriske netværk viste sig værdifuldt, og jeg fik mange bøger af dykkehistoriske kolleger i bl.a. Frankrig, Holland og England.

Gennem årene er det blevet til godt 6 hyldemeter, som jeg ved langt overgås af storsamlere af dykkerrelaterede bøger.

Søgningen efter relevante bøger stopper næppe, men jeg er blevet mere kræs og de bøger, jeg eftersøger, bliver færre.

Link til antikvariske bøger:

- www.submex.co.uk (John Bevans samling)
- www.thehds.com/shop/main-shop/
- www.buyhistoryprints.com vælg Sub Aqua History Prints -> Books
- www.abebooks.com
- www.zvab.com
- www.bogtorvet.net
- www.bogbasen.dk
- www.antikvariat.net
- www.findbogen.dk
- og mange andre.

Efterfølgende er vist et mindre udvalg af dykkerrelaterede bøger, der er opdelt i emner med en kort beskrivelse af hvert emne. En stringent opdeling er ikke mulig, da mange bøger omhandler flere emner. Måske kan rygtitlerne og netadresserne herover inspirere nogle til at gå på jagt efter nogle af de spændende og interessante bøger, og måske finde en af de helt sjældne bøger.

De første bøger om **dykkerteknologien** kom allerede sammen med de første dykkerapparat tidligt i 1800'tallet i form af manualer om betjening af apparaterne og det at dykke i havet. Sir Robert Henry Davis (1870 – 1965) fra Siebe Gorman var en flittig skribent hvis manualer og bøger også havde et historisk tilbageblik. Herman Stelzner fra Drägerwerk udgav i 1935 og 1943 bøger Tauchertechnik, også disse bøger har et historisk tilbageblik. Adskillige nationale flåder har udgivet manualer til brug for egne dykkere og civile. Efter krigen tog udgivelsen af nye dykkermanualer til.

Den **militære dykker** er et barn af Anden Verdenskrig. Specielt i Middelhavet fik italienske frømand demonstreret det nye våbens effektivitet ved at sænke to engelske slagskibe i Alexandrias havn. Beretninger om denne og andre operationer udført af bl.a. italienske, tyske, engelske og amerikanske frømand er talrige. Men her stopper det så også. Taktiske operationer udført af frømand efter krigen og op til i dag luftes sjældent for offentligheden.

Beretninger om submarine **entreprenørarbejder** som f.eks. bjærgninger og bøger om metoder ved udførelse af undervandsarbejder er ligeledes en del af dykkehistorie. Selv om der er skrevet adskillige bøger om emnet, er det nok et af de emner, der er kun er dækket i ringe grad.

Bøger om **undervandsfotografering** er, hvad teknikken angår et stort emne, som dog overgås af billedbøgerne fra det undersøiske.

Undervandsarkæologien et af de smalle emner, hvor danske dykkere og forskere i væsentlig grad har gjort sig gældende.

Beretninger om eftersøgning af vrage og bjærgning af de **skatte**, som havet gennem tiden har taget, er omfattende og i stor grad koncentreret om det Caribiske område i Mellemamerika.

Inden **de største dybder** blev nået af mennesket, var blot det at opnå dybdekorder en bog værd. I dag er det ofte eftersøgning og fotografering af vrage på de store dybder, der skaber ny litteratur.

Enkelte og nok for få bøger beskæftiger sig udelukkende med **dykkerapparaterne**. Nogle er kun billedbøger, som er egnede til identificering og andre går ned i de tekniske detaljer omkring apparaterne.

Efterlysninger

Dykkermuseet i Historisk Maritim Center rummer en fornem samling af nitrox rebreathere: IDA 71, FGT I, DC55, ACSC og Buddy Inspiration.

Buddy Inspiration apparatet, som vi har fået af Sportsdykkerklubben Aquanaut i Helsingør, mangler desværre den ene flaske - iltflasken.

Skulle du ligge inde med en ilt- eller nitroxflaske til Buddy Inspiration, som kan undværes, vil redaktionen meget gerne høre om det.

Vi mangler også en marmorblok på min 5 x 40 x 33 cm til fremstilling af en dykkesten ligeledes til dykkermuseet. Har du sådan en liggende?

Slopkisten

Ønsker du at sende et dykkehistorisk signal til omgivelserne, har Dykkehistorisk Selskab udstyret:

T-Shirt i sort med selskabets logo på brystet, tekst "Historical Diving Team" på ryggen, Str. M, L, XL. Kr. 100/stk.

Sweat-Shirt i marineblå med selskabets logo på brystet, tekst "Historical Diving Team" på ryggen, Str. L og XL. Kr. 200/stk.

Pin - med logo kr. 40/stk.

Klistermærke - med logo kr. 10/stk.

Stofmærke - med logo kr. 40/stk.

Jubilæumsbogen "Dykning og dykkere i Danmark gennem to århundreder" kr. 140/stk. så længe lager haves.

Varerne kan bestilles på: dykkehistorisk.dk@gmail.com. Porto tilkommer.

Nye medlemmer

Brodersen, Arne.....Ebeltoft
Lindblad, Pia Marianne København

Selskabet vil gerne byde Pia og Arne velkommen.

Donationer

Knud Aagaard, Hjortshøj: To blazermærker fra Marselisborg Frømandsklub. Ole Nielsen, Bøjen: 28 mm Nikon objektiv. Gunhild Nathansen, Aarhus: Maske og nitrox-del til IDA71 apparat. Finn Jensen, Aalborg: Axel P. Lunds bog "Hvad Havet Gemmer" fra 1944, Olympus PT-029 Water Proof med kamera og lader. Jørgen Høgberg, Galten: En lille stentang. Tove Tugwell boet efter Steve Tugwell: Brandslukker og to talerør fra vrage.

Hermed vil selskabet takke giverne.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

Dykkehistorisk Selskab er stiftet i Ebeltoft den 17. november 1996 af en bred kreds af dykkeinteresserede fra såvel den erhvervsmæssige – som den rekreative dykning.

Dykkehistorisk Selskab har til formål at arbejde for bevarelsen af vor dykkehistoriske arv inden for den erhvervsmæssige, videnskabelige, militære og rekreative dykning.

Endvidere i videst mulig omfang at søge at identificere, registrere, bevare og vedligeholde genstande og arkivmateriale, der vedrører dykningens historie eller senere kan blive af historisk interesse samt at formidle viden herom.

Selskabet vil søge at samle interesserede fra alle dykningens områder til en fælles indsats for at bevare vor dykkehistoriske arv og danne ramme om dykkehistoriske studier, drøftelser og aktiviteter samt være ramme om et socialt samvær mellem dykkehistorisk interesserede.

www.dykkehistorisk.dk

www.facebook.com/DykkehistoriskSelskabDanmark

Formand:

Orlogskaptajn
Niels Bucka Mejlhede
Sankt Pouls Plads 1, 1.tv
1314 København K
Tlf.: 29 863933

Kasserer:

Gunnar Broge
Tværgade 7
8300 Odder
Tlf.: 20 304380

Sekretær:

Karsten Søgaard Jensen
Vester Allé 14
Strandhuse
6000 Kolding
Tlf.: 75 538734

Eventmester:

Finn Jensen
Østerbro 37 D, 2. th.
9000 Aalborg
Tlf.: 40 629440

Materielmester:

Claus Tegne-Hansen
Vesterbrogade 100,
3250 Gilleleje
Tlf.: 28 65 58 00

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
Tlf.: 29890615

Søværnets repræsentant:

Orlogskaptajn
Bo Snestrup Petersen
Søværnets Dykkertjeneste
Grønlandsvej 14,
4500 Nykøbing Sj.

